

ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา
เทศบาลตำบลชะเมา
อำเภอปากแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช

Garden Therapy/Horticulture Therapy

1. ความเป็นมา
2. นิยาม
3. ประโยชน์ของสวนบำบัด
4. สถานการณ์การใช้สวนบำบัดในประเทศไทย

1.ความเป็นมา

1.1 ประวัติและความเป็นมา

คำว่าสวนบำบัดจะตรงกับคำว่า Horticultural therapy (HT) ซึ่งหมายถึงความถึง การทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับพืชและสวนเพื่อใช้ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูความบกพร่องและความเจ็บป่วย ประโยชน์ในการบำบัดนั้นได้มีการยอมรับและมีการบันทึกตั้งแต่สมัยโบราณ ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 Dr. Benjamin Rush ผู้ลงนามในคำประกาศอิสรภาพอเมริกา และได้รับการยอมรับว่าเป็น “บิดาแห่งจิตวิทยาอเมริกา” เป็นบุคคลแรกที่เขียนบันทึกเกี่ยวกับผลดีที่เกิดขึ้นจากการทำสวนในผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิต

ในทศวรรษของปีค.ศ. 1940 และ 1950 การฟื้นฟูทหารผ่านศึกในโรงพยาบาลได้ยอมรับและใช้การทำสวนเป็นส่วนหนึ่งในการฟื้นฟู ทำให้ไม่จำกัดในการใช้บำบัดผู้ป่วยทางจิตเท่านั้น การทำสวนบำบัดได้ประโยชน์มากมายอย่างเหลือเชื่อ และถูกนำมาใช้ในการวินิจฉัยและบำบัดมากขึ้น ทุกวันนี้ สวนบำบัดได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการบำบัดที่มีประโยชน์และได้ผล มันถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางในชุดกิจกรรมของการฟื้นฟูสมรรถภาพ กิจกรรมบำบัดและกิจกรรมทางสังคม

1.2 คำว่า สวนบำบัด (Therapeutic Garden)

ในไม่กี่ปีมานี้เราได้เห็นความนิยมและตื่นตัวเรื่องสวนบำบัด สวนบำบัดเหล่านี้ถูกออกแบบเป็นการเฉพาะให้มีกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการดูแลสุขภาพ การฟื้นฟูสมรรถภาพและการบำบัดรักษา ซึ่งมีการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมเพื่อให้สวนเป็นสวนสำหรับการบำบัด

สวนบำบัดเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมที่มีพืชเป็นหลักโดยมีเป้าหมายเพื่อการกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับพลังแห่งการเยียวยาจากธรรมชาติ การปฏิสัมพันธ์เป็นไปได้ทั้งการเป็นผู้กระทำ (active) และผู้ถูกระทำ (passive) ทั้งนี้ขึ้นกับการออกแบบสวนและความต้องการของผู้ใช้สวน มีสวนบำบัดที่แยกย่อยไปอีก ได้แก่ สวนเยียวยา (healing gardens) สวนแห่งความสามารถ (enabling gardens) สวนฟื้นฟูสมรรถภาพ (rehabilitation gardens) สวนฟื้นคืนสภาพเดิม (restorative gardens)

Sensory garden

Enabling garden

สวนกลายเป็นสวนบำบัดได้อย่างไร รูปร่างลักษณะของสวนบำบัดสามารถเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ทางเข้าและทางเดินที่กว้างเป็นลำดับและเข้าถึงได้ง่าย แปลงเพาะปลูกและภาชนะปลูกที่ยกสูงขึ้น และพืชที่กระตุ้นประสาทสัมผัสที่เน้น สี รูปทรง ผิวสัมผัส และกลิ่น บ่อยครั้งที่นักภูมิสถาปัตย์จะทำงานร่วมกับนักสวนบำบัดเพื่อสร้างสรรค์พื้นที่ที่สวยงามที่ปรับให้เข้ากับ

ผู้คนที่มีความสามารถในระดับต่างๆ ในขณะที่สวนต่างๆ เหล่านี้ถูกออกแบบตามหลักการ แต่โปรแกรมสวนบำบัดที่ประสบความสำเร็จไม่จำเป็นต้องขึ้นกับการออกแบบที่ประณีต ที่สำคัญ สวนบำบัดที่ออกแบบโดยมืออาชีพที่ไม่มีโปรแกรมกิจกรรมสวนบำบัดย่อมไม่สามารถที่จะเกิดประโยชน์สูงสุด

2. นิยาม

สำหรับประเทศไทย ขอใช้คำว่าสวนบำบัด และใช้คำภาษาอังกฤษว่า Garden Therapy ทั้งนี้เพราะคนไทยคุ้นเคยกับคำว่า Garden มากกว่า Horticulture และในต่างประเทศเริ่มใช้คำว่า garden ในเว็บไซต์หลายแห่ง เพราะให้ความรู้สึกที่เป็นธรรมชาติและเข้าใจได้ง่ายกว่านิยามสวนบำบัดที่เหมาะสม หมายถึง การใช้กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับพืชและสวน ได้แก่ การทำสวน การปลูกผักและไม้ดอก การดูแลพืช การขยายพันธุ์พืช การเยี่ยมชมสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ สวน และสวนสาธารณะ ป่า อุทยาน ต่างๆ เพื่อพัฒนาแต่ละบุคคล ให้เกิดความรู้สึกการมีสุขภาวะ ปรับปรุงสุขภาพทางกาย จิต และ ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

สวนบำบัดประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. สวนบำบัดดำเนินการโดยนักสวนบำบัดและเจ้าหน้าที่สวนบำบัด ที่ผ่านการรับรอง (สำหรับในประเทศไทยให้เป็นผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรสวนบำบัดพื้นฐาน)
2. ดำเนินการในโรงพยาบาล หน่วยงานที่ดูแลผู้ป่วยระยะยาว ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงเรียน หน่วยร่วมจัดบริการด้านสุขภาพ ชุมชน และครอบครัว
3. เป็นการใช้สวนในการเป็นเครื่องมือบำบัด เพื่อส่งเสริมสุขภาวะทั้งทางกาย การเห็นคุณค่าของตนเอง จิตใจ สังคม และปัญญา

4. กิจกรรมของสวนบำบัดช่วยกระบวนการเยียวยา ฟื้นตัวจากความเจ็บป่วยและการบาดเจ็บ และใช้ร่วมกับกายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด การปรึกษา และการรักษาทางการแพทย์
5. นักสวนบำบัดจะสร้างเป้าหมายโดยการใช้การประเมิน และจัดกิจกรรมเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายต่างๆ ที่ต้องการ การประเมินมีตั้งแต่ ความสามารถทางกาย ปัญญา จิตสังคม และประวัติการรักษา
6. เน้นผู้ป่วย/ผู้รับบริการ เป็นศูนย์กลาง เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการได้บรรลุการเติบโตด้วยตนเอง และส่งเสริมให้ผู้คนช่วยเหลือตนเอง นักสวนบำบัดเป็นผู้อำนวยความสะดวกใช้กิจกรรมสวนบำบัดเพื่อช่วยให้ผู้รับบริการบรรลุเป้าหมายของเขา

ในต่างประเทศ สวนบำบัดเป็นกิจกรรมใหม่ที่เป็นโอกาสในการพัฒนาและก้าวหน้าทางวิชาชีพ นักสวนบำบัดที่ผ่านการอบรมเป็นที่ต้องการในโรงพยาบาล สถานพักฟื้นคนชรา คุก ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงเรียน และสถานที่ต่างๆ ที่บริการแต่ละบุคคลที่มีความต้องการเฉพาะหรือพิเศษ สำหรับประเทศไทย ได้มีหน่วยงานแรกที่ได้นำมาใช้ในการบำบัดผู้ป่วยได้แก่โรงพยาบาลศรีธัญญา แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ปัจจุบันไม่มีการดำเนินการด้านสวนบำบัด นอกจากนี้มีองค์กรด้านเด็กพิการ ผู้สูงอายุ และครอบครัว บางแห่งที่ได้ดำเนินการด้านนี้ จึงสมควรที่ประเทศไทยจะมีนโยบายในการส่งเสริมให้สวนบำบัดเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนา และบำบัดรักษาผู้ป่วย รวมทั้งพัฒนาสุขภาพของคนไทยที่มีความต้องการเฉพาะ

3. ประโยชน์ของสวนบำบัด

3.1 กลุ่มเป้าหมายที่นำสวนบำบัดไปใช้กับผู้อื่น

1. พ่อแม่ ครอบครัวเด็กพิการ
2. บุคลากรด้านสุขภาพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด
3. ครู ครูการศึกษาพิเศษ นักวิชาการโดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม
4. นักพัฒนาการเด็ก พี่เลี้ยงเด็ก
5. อาสาสมัคร ผู้ที่สนใจงานสวนบำบัด

3.2 กลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากสวนบำบัด

สวนบำบัดใช้ได้อย่างกว้างขวางกับผู้ที่ปัญหาหรือทักษะทั้งทางร่างกาย จิต สังคม ดังนี้

1. ปัญหาการเรียนรู้ (learning disabilities)
2. สมาธิสั้น
3. พิกัดทางการเคลื่อนไหว สมอพิการ
4. อัมพาต อัมพฤกษ์
5. โรคหัวใจ
6. ความจำเสื่อม
7. ฟื้นจากการเจ็บป่วย
8. การฟื้นฟูสมรรถภาพหลังจากการรักษาในโรงพยาบาล
9. การเจ็บป่วยระยะสุดท้าย
10. มีปัญหา หรือข้อจำกัดทางกายภาพ เช่น ในผู้สูงอายุ

11. ทักษะทางสังคมต่ำ
12. ผู้ที่ตกงาน หรือไม่มีงานทำเป็นเวลานาน
13. วัยรุ่นที่เข้ากับสังคมหรือกลุ่มคนทั่วไปไม่ได้
14. การฟื้นฟูภาวะการณัฎกทารุณกรรม
15. ความผิดหวัง เศร้าโศกเสียใจ
16. เด็กทั่วไป

3.3 ข้อดีของสวนบำบัด

การทำสวนเป็นทั้งงานอดิเรกในการใช้เวลาว่างที่เป็นที่นิยมมากที่สุด รวมทั้งเป็นกิจการที่เป็นธุรกิจที่สำคัญ

1. ให้ประโยชน์ทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ที่เข้าร่วม
2. ให้โอกาสแก่ผู้ที่มีข้อจำกัดทางการเคลื่อนไหว (ในทุกระดับ) ในการเข้าร่วมกิจกรรม แม้กระทั่งผู้ที่อาจทำได้เพียงแค่การหยอดเมล็ดพืชลงในดินและเฝ้าดูการเติบโต ก็สามารถเข้าร่วมการทำสวนได้
3. เป็นกิจกรรมที่เคลื่อนไหวที่ (พลวัต) อยู่ตลอดเวลา เกี่ยวกับสิ่งที่มีชีวิตซึ่งหมายความว่าคุณกำลังทำงานกับสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าผู้เข้าร่วมจะมีข้อจำกัดในการเข้าร่วม
4. เป็นกิจกรรมที่มี “ความหมาย” และ “การสร้างสรรค์” กับผู้สูญเสียความสามารถในการสร้างสรรค์หรือคุณค่าของชีวิตลดลง
5. ใช้เพื่อออกกำลังและเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกาย นักกายภาพบำบัดที่มีประสบการณ์สามารถใช้กิจกรรมสวนบำบัดเพื่อช่วยการกระตุ้นและสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อที่ถูกทำลาย เพิ่มการเคลื่อนไหว และชะลอความเสื่อมที่เกิดจากโรคความเสื่อม
6. สวนเชื่อมโยงเรากับธรรมชาติและอื่นๆ มันสามารถให้ความรู้สึกถึงเป้าหมายและการบรรลุความสำเร็จ ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว ปรับปรุงทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น และช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือกลุ่ม ทั้งหมดนี้ช่วยพัฒนาสุขภาพจิต
7. สามารถช่วยสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม หรือการรวมกลุ่มในกลุ่มผู้ตกงานเรื้อรัง (ทุกอายุ) หรือวัยรุ่นที่แยกตัว ด้อยโอกาส ทักษะที่พวกเขาเรียนรู้ในสวนสามารถนำไปใช้กับส่วนอื่นๆ ของชีวิต ได้แก่ การเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ที่ต้องการการเฝ้าดูและการดูแลวันต่อวันสามารถสร้างการเคารพตนเอง สร้างความไว้วางใจ (ในการทำงานเป็นทีม) กระตุ้นความรู้สึกของการเห็นคุณค่าของตนเอง และสร้างโอกาสในการมีงานทำ นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะเมื่อร่วมในโปรแกรมที่เป็นของชุมชน เช่นการสร้างพื้นที่สาธารณะ (สวนสาธารณะ สวน เป็นต้น) สิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์สำหรับชุมชนโดยรวม เนื่องจากเกิดกิจกรรมของชุมชน เกิดความภูมิใจของชุมชนในผู้เข้าร่วมซึ่งถ้าไม่มีโครงการนี้ก็จะไม่มีส่วนร่วมในสังคม และพื้นที่สาธารณะก็มักจะคงอยู่หรือไม่ถูกยกเลิกได้ง่าย
8. สามารถส่งเสริมการสื่อสารและกิจกรรมต่างๆ ระหว่างวัย เช่น โปรแกรมที่ร่วมระหว่างผู้สูงอายุและเด็ก
9. สามารถส่งเสริมการสื่อสารระหว่างผู้คนที่มีความหลังด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (รวมทั้งเพศ) การสื่อสารเสริมสร้างความตระหนักถึงวัฒนธรรม ส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสร้างมิตรภาพ

3.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากสวนบำบัด

เกิดประโยชน์มากมาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ก. ประโยชน์ทั่วไป

ผู้คนทุกวัยสามารถเข้าร่วมกิจกรรมสวนบำบัด

นักสวนบำบัดสามารถจัดกิจกรรมให้เหมาะกับแต่ละคน ตามความสามารถของแต่ละคน ดังนั้นกิจกรรมสวนบำบัดจึงสามารถใช้ได้กับแต่ละคน ตัวอย่างเช่น บริเวณที่ทำงานสวนสามารถปรับให้ผู้ที่มีความพิการที่หลังและการก้มเข้าทำกิจกรรมได้ โดยที่พวกเขาไม่ต้องก้ม พื้นที่ทำงานสามารถปรับให้เตี้ยลงเพื่อให้ผู้ที่นั่งรถเข็นสามารถทำกิจกรรมได้ สามารถปรับให้ต่ำลงเพื่อให้เด็กสามารถทำงานได้โดยนั่งบนเก้าอี้

ตำแหน่งหรือบริเวณการทำกิจกรรมสวนบำบัดสามารถปรับให้เหมาะสมเฉพาะคน ตัวอย่างเช่น สามารถควบคุมบริเวณเพื่อให้เด็กหรือผู้ใหญ่ที่อ่อนแอหรือมีความเสี่ยงไม่ต้องสัมผัสกับพืชที่มีอันตรายหรือหยาบคายเข้าปาก สามารถปรับสวนให้ผู้ที่นั่งรถเข็น มีปัญหาการเคลื่อนไหว มีปัญหาการมองเห็นและอื่นๆ

ข. ประโยชน์ทางกายภาพ

สวนบำบัดสามารถช่วย

1. **พัฒนาทักษะกล้ามเนื้อย่อย/ละเอียด** เรามีทักษะกล้ามเนื้อย่อยและใหญ่ ทักษะกล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ กลุ่มกล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น การขุดดิน การวิ่งหรือกระโดด ทักษะกล้ามเนื้อย่อย ได้แก่ การใช้กระดุกและกล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่น การใช้กรรไกรตัดกิ่งไม้ การหว่านเมล็ดพืช การเขียน และอื่นๆ
2. **เพิ่มความแข็งแรงและความตึงตัวของกล้ามเนื้อ** การทำสวนสามารถช่วยให้ผู้นั้นเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ แม้ว่าผู้นั้นจะไม่สามารถใช้กล้ามเนื้อบางมัด ตัวอย่างเช่น ถ้าไม่สามารถใช้ขาทั้งสองข้างได้ จะเพิ่มความแข็งแรงและความตึงตัวของกล้ามเนื้อที่แขน ไหล่ เป็นต้น
3. **เพิ่มองศาของการเคลื่อนไหว** การเคลื่อนที่ไปรอบๆ การขุด การพรวนดิน และอื่นๆ
4. **พัฒนาการประสานงานและสมดุล** การได้ทำสวนและสวนบำบัดสามารถช่วยให้บุคคลเพิ่มการประสานงานและสมดุล ลองนึกภาพการขุดดิน ต้องใช้แขนและขา จึงต้องการการระยະของประสานงานและการทรงตัวที่ดี

ดังนั้น สวนบำบัดสามารถทำให้สุขภาพทางกายภาพของแต่ละคนให้ดีขึ้น

ค. ประโยชน์ทางจิตใจ

สวนบำบัดมีประโยชน์ทางจิตใจดังนี้

1. สามารถเพิ่มความเชื่อมั่น/เห็นคุณค่าตนเอง ตัวอย่างเช่น ผู้ที่รู้สึกว่าคุณเองทำอะไรไม่ได้ดี บางทีเพราะมีความพิการหรือบกพร่องทางการเรียนรู้ สามารถเข้าร่วมการทำสวนและสวนบำบัด และทำได้ดี สามารถช่วยเพิ่มการเห็นคุณค่าตนเอง
2. สามารถช่วยเพิ่มความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น เพราะสามารถช่วยให้แต่ละคนเรียนรู้งานใหม่ๆ ทำงานด้วยตนเอง เรียนรู้เกี่ยวกับพืชและการทำสวนมากขึ้น สามารถช่วยความเป็นอิสระถ้าเขาสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปทำในสิ่งแวดลอมอื่นๆ และที่บ้านของตนเอง ตัวอย่างเช่น การปลูกพืชและผักในบ้านตนเอง
3. สามารถช่วยเพิ่มทักษะในการสังเกต สิ่งที่คุณนั้นทำ พวกเขาจะเริ่มใส่ใจว่าพืชเติบโตได้อย่างไร จะเพาะเมล็ดอย่างไร และอื่นๆ
4. สวนบำบัดสามารถสร้างทางเลือก ให้แต่ละคน ด้วยสภาพปัญหาทางจิตบางประเภท เช่น การเรียนรู้ ผู้ที่นี้อาจไม่สามารถควบคุมชีวิตตนเองได้มากนัก ดังนั้นการเข้าร่วมสวนบำบัดจะช่วยให้เขาตัดสินใจ มีทางเลือก และแสดงถึงความเป็นอิสระมากกว่าที่เป็นมาในอดีต
5. สวนบำบัดสามารถเพิ่มทักษะในการแก้ปัญหา ของแต่ละคน โดยที่เมื่อเพาะปลูกพืชแต่ละชนิด จะปลูกอย่างไร ปลูกลึกแค่ไหน ใช้ดินประเภทใด จะทำอะไรเมื่อได้ผลไม่เป็นไปตามที่คิด และอื่นๆ? มันสามารถช่วยให้แต่ละคนพิจารณามากขึ้นเกี่ยวกับความสามารถของตนเอง แต่ละคนสามารถแสดงความริเริ่มที่ยิ่งใหญ่ ถ้าเจอดินที่แข็ง ขูดยาก จะทำอย่างไร? หรือเพาะเมล็ดแล้วไม่งอก หรือออกยากจะทำอย่างไร? แต่ละคนและนักสวนบำบัดสามารถค้นหาหนทางที่พวกเขาจะทำกิจกรรมได้มากขึ้น ซึ่งช่วยเพิ่มทักษะในการแก้ปัญหาด้วยเช่นกัน
6. สามารถเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ ของแต่ละคน ช่วยให้แต่ละคนคิดว่าจะทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างไร ทำสวนได้อย่างไร ที่ตรงไหนเป็นตำแหน่งที่ดีที่สุดในการปลูกต้นไม้แต่ละชนิด อะไรดูดีที่สุด และอื่นๆ
7. การทำสวนและสวนบำบัดสามารถเป็นสถานที่ที่แต่ละคนสามารถปลดปล่อยความเครียดหรือความโกรธ การออกกำลังกายเป็นการระบายความโกรธและอารมณ์ที่ดี และมีกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานหนักในการทำสวน นอกจากนี้ การคิดเกี่ยวกับพืช ดิน และสิ่งๆ ที่ทำให้เป็นการตั้งตนเองให้พ้นจากภาวะความเครียด
8. สวนบำบัดมีประโยชน์ด้านสังคม ทำให้คนเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น เพิ่มการเห็นคุณค่าตนเอง ทักษะทางสังคม และทักษะด้านภาษา
9. ด้วยการแสดงถึงความมุ่งมั่นต่อสิ่งมีชีวิต แต่ละคนจะมีความรับผิดชอบสำหรับงานนั้นๆ สวนนั้นๆ และยังทำงานร่วมกับผู้อื่นในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของทีมหรือกลุ่ม
10. สามารถช่วยให้แต่ละคนพบกับความสำเร็จและล้มเหลว แต่ละคนอาจมีความล้มเหลวหลายอย่างในชีวิต แต่การทำสวนสามารถช่วยให้พวกเขาค้นพบหนทางในการเอาชนะความล้มเหลว เนื่องจากพืชไม่ออกดอก หรือแปลงผักไม่งามตามที่คิดไว้ สิ่งนี้จะช่วยให้แต่ละคนพิจารณาว่าเขาทำอะไรจึงเป็นเช่นนั้น (การแก้ปัญหาอีกแล้ว) และจะปรับปรุงสิ่งต่างๆ อย่างไม่ใช้ดินไม่ถูกต้องหรือไม่? ทำเลไม่เหมาะสม? อากาศร้อนเกินไป ร่มเกินไปหรือเปล่า? จะแก้ปัญหาอย่างไร?

11. ช่วยให้ผู้คนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ
12. ทำให้ผู้คนเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น ในการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

สถานการณ์การใช้สวนบำบัดในประเทศไทย

ดูรายละเอียดในรายงานการศึกษาสถานการณ์สวนบำบัดในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

<https://fcdthailand.org>

<http://ahta.org/horticultural-therapy>

https://en.wikipedia.org/wiki/Horticultural_therapy

<http://plantbiopath.rutgers.edu/horttherapy>

โครงการสวนบำบัด : จากธรรมชาติสู่การบำบัดเพื่อฟื้นฟูคนพิการ ครั้งที่ ๓

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

ศูนย์บริการคนพิการทั่วไปเทศบาลตำบลชะเมา อำเภอบางแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑. หลักการและเหตุผล

จากการดำเนินงานตามโครงการสวนบำบัด : จากธรรมชาติสู่การบำบัดเพื่อฟื้นฟูเด็กพิการ ครั้งที่ ๒ หลักสูตร การจัดสวนบำบัดเพื่อกระตุ้นพัฒนาการของเด็กพิการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ผ่านมา โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมนั้น พบว่าผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในการนำกิจกรรมสวนบำบัดมาฟื้นฟูบุตรหลานที่พิการมากขึ้น กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้เด็กพิการมีพัฒนาการที่นิ่งขึ้น สร้างสมาธิให้เด็กพิการ รวมถึงการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของสมาชิกศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการสามารถสร้างความรัก ความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างมาก

เทศบาลตำบลชะเมา ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา จึงมีแนวคิดในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โครงการสวนบำบัด : จากธรรมชาติสู่การบำบัดเพื่อฟื้นฟูคนพิการ ครั้งที่ ๓ ขึ้น เพื่อต่อยอดกิจกรรมและเสริมทักษะการใช้สวนบำบัดฟื้นฟูและพัฒนาการเด็กพิการ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ โครงการการจัดสวนบำบัดได้เพิ่มบุคคลเป้าหมายในการเข้าร่วมโครงการฯ ได้แก่ คนพิการทั่วไปและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนที่มีความสนใจเข้าร่วมด้วย เพื่อหวังว่ากิจกรรมสวนบำบัดจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และส่งเสริมการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ และอาจต่อยอดในการประกอบอาชีพเสริมให้กับคนพิการและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อต่อยอดองค์ความรู้เรื่องสวนบำบัดในการบำบัดและฟื้นฟูเด็กพิการ และรวมถึงคนพิการทั่วไปและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนจากที่ได้ดำเนินการในปีที่ผ่านมา ทำให้คนพิการได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ และร่างกาย
- ๒.๒ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ในเรื่องสวนบำบัดให้กับผู้ปกครองเด็กพิการ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส รวมถึงชุมชนด้วย

๓. กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสิ้น ๔๐ คน แบ่งเป็น

- ๓.๑ สมาชิกศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา คนพิการทั่วไปและผู้ด้อยโอกาส รวมจำนวน ๓๕ คน
- ๓.๒ เจ้าหน้าที่ดำเนินงานและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๕ คน

๔. สถานที่ดำเนินการ

อาคารพระราชทาน ๑๗ ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา หมู่ที่ ๔ ตำบลชะเมา

๕. ระยะเวลาการดำเนินการ

ระหว่างเดือนพฤษภาคม - เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑

๖. วิธีการดำเนินงาน

๖.๑ จัดประชุมคณะกรรมการศูนย์บริการคนพิการทั่วไปเทศบาลตำบลชะเมา ร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา เพื่อวางแผนการดำเนินงาน

- ๖.๒ ประสานวิทยากรจากผู้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสวนบำบัด
- ๖.๓ ดำเนินการจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๖.๔ ดำเนินกิจกรรมตามโครงการฯ ในวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนด
- ๖.๕ ประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินโครงการ
- ๖.๖ สมาชิกศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ ฝึกทักษะการเรียนรู้ทั้งที่ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา และที่บ้านของตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑											
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑. จัดประชุมคณะกรรมการศูนย์บริการคนพิการทั่วไปเทศบาลตำบลชะเมา		←→										
๒. ประสานวิทยากร			←→									
๓. ดำเนินการจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑			←→									
๔. ดำเนินกิจกรรมตามโครงการฯ							←→					
๕. ประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินโครงการ								←→				
๖. ติดตามผลการดำเนินงาน การนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ ฝึกปฏิบัติที่บ้านของตนเอง									←→			

๗. งบประมาณ

งบประมาณที่ต้องการขอรับการสนับสนุนเพื่อดำเนินโครงการฯ ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์บริการคนพิการทั่วไปเทศบาลตำบลชะเมา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ จำนวน ๕๐,๐๔๔.- บาท (ห้าหมื่นสี่สิบลีบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดค่าใช้จ่าย ดังนี้

- ๗.๑ ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม จำนวน ๔๐ คน ๆ ละ ๒๕ บาท จำนวน ๖ มื้อ
เป็นเงิน ๖,๐๐๐.- บาท
 - ๗.๒ ค่าอาหารจำนวน ๔๐ คน ๆ ละ ๖๐ บาท จำนวน ๓ มื้อ
เป็นเงิน ๗,๒๐๐.- บาท
 - ๗.๓ ค่าตอบแทนวิทยากร
เป็นเงิน ๑๘,๐๐๐.- บาท
- รายละเอียดดังนี้

- ๑) วันแรกของการอบรม วิทยากร ๑ ท่าน จำนวน ๖ ชั่วโมง ละ ๖๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๖๐๐.- บาท
- ๒) วันที่สองและสามของการอบรม วิทยากรจำนวน ๒ ท่านๆ ละ ๖ ชั่วโมง จำนวน ๒ วัน เป็นเงิน ๑๔,๔๐๐.- บาท
- ๗.๔ ค่าชดเชยในกรณีใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการเดินทางจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีมายังจังหวัด นครศรีธรรมราช เป็นระยะทาง ๑๓๔ กิโลเมตรๆ ละ ๔ บาท จำนวน ๒ ท่าน ไป-กลับ เป็นเงิน ๒,๑๔๔.- บาท
- ๗.๕ ค่าวัสดุอุปกรณ์ เป็นเงิน ๑๖,๒๐๐.- บาท
- รายละเอียดดังนี้
- ๑) ค่าดอกไม้ เป็นเงิน ๕,๐๐๐.- บาท
- ๒) ค่าเข็มปักดอกไม้ (เคนซิ่ง) จำนวน ๑๐ เล่มๆ ละ ๕๐๐ เป็นเงิน ๕,๐๐๐.- บาท
- ๓) ค่าฝ้ายกั้นน้ำ เป็นเงิน ๒๐๐.- บาท
- ๔) ค่าแจกันศิลปะ จำนวน ๓๐ ใบๆ ละ ๑๐๐ เป็นเงิน ๓,๐๐๐.- บาท
- ๕) ค่าดินปลูก เป็นเงิน ๒,๐๐๐.- บาท
- ๖) ค่าเมล็ดพันธุ์พืชผักต่างๆ เป็นเงิน ๑,๐๐๐.- บาท
- ๗.๖ ค่าจัดทำป้ายไวนิลโครงการฯ เป็นเงิน ๕๐๐.- บาท

หมายเหตุ : ทุกรายการสามารถถัวเฉลี่ยกันได้

๘. ผู้รับผิดชอบโครงการ

- ๘.๑ **หน่วยงานหลัก** งานพัฒนาชุมชน สำนักปลัดเทศบาล ร่วมกับ ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป เทศบาลตำบลชะเมา
- ๘.๒ **หน่วยงานรอง** กองช่าง และกองคลัง เทศบาลตำบลชะเมา
- ๘.๓ **หน่วยงานสนับสนุน** ๑. มูลนิธิเพื่อเด็กพิการจังหวัดนครศรีธรรมราช
๒. ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช
๓. ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๙.๑ สามารถต่อยอดองค์ความรู้เรื่องสวนบำบัดในการบำบัดและฟื้นฟูพัฒนาการของเด็กพิการได้ รวมถึงคนพิการทั่วไปและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้รับความรู้ สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการบำบัด และฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ได้
- ๙.๒ สามารถเผยแพร่และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ในการใช้ศาสตร์แห่งสวนบำบัดในการฟื้นฟูและ บำบัดเด็กพิการ คนพิการทั่วไป และผู้ด้อยโอกาสได้ และสามารถพัฒนาเป็นตำบลต้นแบบของ การใช้สวนบำบัดฟื้นฟูบำบัดคนพิการได้ต่อไป

ลงชื่อ.....ผู้เขียนโครงการ

(นางสาวพัชรี นุ่นรอด)

ตำแหน่ง นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ

ความเห็นหัวหน้าสำนักปลัดในการดำเนินโครงการสวนบำบัด : จากธรรมชาติสู่การบำบัดเพื่อฟื้นฟูคนพิการครั้งที่ ๓ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

.....

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ

(นายสุพรชัย ทองเสมอ)

ตำแหน่ง หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล

ความเห็นปลัดเทศบาลในการดำเนินโครงการสวนบำบัด : จากธรรมชาติสู่การบำบัดเพื่อฟื้นฟูคนพิการครั้งที่ ๓ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

.....

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบโครงการ

(นายสักรินทร์ ธรสินธุ์)

ตำแหน่ง ปลัดเทศบาลตำบลชะเมา

ความเห็นรองนายกเทศมนตรีในการดำเนินโครงการสวนบำบัด : จากธรรมชาติสู่การบำบัดเพื่อฟื้นฟูคนพิการครั้งที่ ๓ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

.....

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบโครงการ

(นายวิโรจน์ สุขแก้ว)

ตำแหน่ง รองนายกเทศมนตรีตำบลชะเมา

คำสั่งในการดำเนินโครงการสวนบำบัด : จากธรรมชาติสู่การบำบัดเพื่อฟื้นฟูคนพิการครั้งที่ ๓ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

.....

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติโครงการ

(นายเอกชัย คงปาน)

ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีตำบลชะเมา

กำหนดการจัดกิจกรรม

โครงการสวนบำบัด : จากธรรมชาติสู่การบำบัดเพื่อฟื้นฟูคนพิการ

ดำเนินการโดย... ศูนย์บริการคนพิการทั่วไปเทศบาลตำบลชะเมา ร่วมกับ ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา เทศบาลตำบลชะเมา

วันที่	๐๘.๓๐-๑๐.๓๐น.	๑๐.๓๐-๑๐.๔๕น.	๑๐.๔๕-๑๒.๐๐น.	๑๒.๐๐-๑๓.๐๐น.	๑๓.๐๐-๑๕.๐๐น.	๑๕.๐๐-๑๕.๑๕น.	๑๕.๑๕-๑๖.๐๐น.
วันแรก	องค์ความรู้พื้นฐานด้านสวนบำบัด - สถานการณ์การใช้สวน - นิยาม และประโยชน์ของสวนบำบัด	อาหารว่าง	เอกลักษณ์ของพืชสวนบำบัด - กระบวนการ - การยืดหยุ่น - กลุ่มเป้าหมาย - การคัดเลือกสวน	อาหารกลางวัน	- การใช้สมุนไพรรักษาการบำบัดเด็กพิการ - การเข้าถึงสวนบำบัด	อาหารว่าง	หลักการปฏิบัติ - การกระตุ้นประสาทสัมผัสทั้ง ๕ - การเตรียมอุปกรณ์
วันที่สอง	การจัดดอกไม้ “ โครีงกะ จัดดอกไม้จัดใจ”		การจัดดอกไม้ “ โครีงกะ จัดดอกไม้จัดใจ”		การจัดดอกไม้ “ โครีงกะ จัดดอกไม้จัดใจ”		การจัดดอกไม้ “ โครีงกะ จัดดอกไม้จัดใจ”
วันที่สาม	การจัดดอกไม้ “ โครีงกะ จัดดอกไม้จัดใจ”		การจัดดอกไม้ “ โครีงกะ จัดดอกไม้จัดใจ”		การจัดดอกไม้ “ โครีงกะ จัดดอกไม้จัดใจ”		- การจัดดอกไม้ “ โครีงกะ จัดดอกไม้จัดใจ” - สรุปการดำเนินกิจกรรม

แบบรายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ประจำปี๒๕๖๑.....

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๑. ชื่อองค์กร ศูนย์บริการคนพิการทั่วไปเทศบาลตำบลชะเมา

ที่ตั้ง เทศบาลตำบลชะเมา หมู่ที่ ๖ ตำบล ชะเมา อำเภอ ปากพนัง จังหวัด นครศรีธรรมราช

โทรศัพท์ ๐๗๕-๘๔๕๑๓๕ โทรสาร ๐๗๕-๘๔๕๑๓๔

๒. ชื่อหัวหน้าองค์กร นายเอกชัย คงปาน ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีตำบลชะเมา

ที่อยู่ ๘๔/๑ หมู่ที่ ๖ ตำบลชะเมา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

โทรศัพท์ /โทรศัพท์มือถือ ๐๘๙-๕๙๑๖๔๙๔ โทรสาร ๐๗๕-๘๔๕๑๓๔ อีเมล-

.....

๓. ผู้รับผิดชอบโครงการ นางสาวพัชรี นุ่นรอด ตำแหน่ง นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ

ที่อยู่ ๑๗๔ หมู่ที่ ๔ ตำบลชะเมา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

โทรศัพท์/โทรศัพท์มือถือ ๐๙๗-๙๒๓๕๔๙๖ โทรสาร ๐๗๕-๘๔๕๑๓๔

อีเมล jay_1111@hotmail.com

๔. ชื่อโครงการ สวนบำบัด : จากธรรมชาติสู่การบำบัดเพื่อฟื้นฟูคนพิการ

ประเภทโครงการ ฝึกอบรม และพัฒนา ฝึกอาชีพ อื่นๆ

.....พื้นที่ดำเนินกิจกรรมตามโครงการ - อาคารพระราชทาน ๑๗

ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา

๕. ระยะเวลาการดำเนินโครงการ

๕.๑ เริ่มต้นโครงการ วันที่ ๙ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑

๕.๒ สิ้นสุดโครงการ วันที่ ๑๑ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑

๕.๓ รวมระยะเวลา ๓ วัน

๖. กิจกรรมของโครงการ

๖.๑ กิจกรรมทบทวนสวนบำบัด

๖.๒ กิจกรรมจัดดอกไม้แบบโครีงกะ จัดดอกไม้จัดใจ

๖.๓ กิจกรรมฟื้นฟูภูมิทัศน์รอบอาคารพระราชทาน ๑๗ ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา

๗. งบประมาณ

๗.๑ งบประมาณที่เสนอขอ	๕๐,๐๔๔.- บาท	(ห้าหมื่นสี่สิบลีบบาทถ้วน)
๗.๒ งบประมาณที่ได้รับอนุมัติ	๕๐,๐๔๔.- บาท	(ห้าหมื่นสี่สิบลีบบาทถ้วน)
๗.๓ งบประมาณที่ใช้จ่ายจริง	๔๘,๖๔๔.- บาท	(สี่หมื่นแปดพันหกร้อยสี่สิบบาทถ้วน)

๘. ผลการดำเนินงาน/ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานโครงการ

- ๘.๑ สามารถต่อยอดองค์ความรู้เรื่องสวนบำบัดในการบำบัดและฟื้นฟูพัฒนาการของเด็กพิการได้ รวมถึงคนพิการทั่วไปและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้รับความรู้ สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ได้
- ๘.๒ สามารถเผยแพร่และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ในการใช้ศาสตร์แห่งสวนบำบัดในการฟื้นฟูและบำบัดเด็กพิการ คนพิการทั่วไป และผู้ด้อยโอกาสได้ และสามารถพัฒนาเป็นตำบลต้นแบบของการใช้สวนบำบัดฟื้นฟูบำบัดคนพิการได้ต่อไป

๙. จำนวนกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม

รวมจำนวน ๔๐ คน รายละเอียดผู้เข้าร่วมโครงการดังนี้

- ๙.๑ สมาชิกศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา คนพิการทั่วไปและผู้ด้อยโอกาส รวมจำนวน ๓๕ คน
- ๙.๒ เจ้าหน้าที่ดำเนินงานและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๕ คน

๑๐. ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหาจากการดำเนินการ

๑๐.๑ สถานที่ฝึกอบรมมีความคับแคบ ไม่สะดวกในการจัดโต๊ะเพื่อสอนการจัดดอกไม้แบบโครีงกะจิ้งให้

ผู้เข้าร่วมอบรมนั่งพื้น เพื่อจัดดอกไม้

๑๑. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๑๑.๑ อยากให้มีการสอนการจัดดอกไม้ในรูปแบบต่างๆ ในหลักสูตรของโครงการสวนบำบัดในปีต่อไป

เพราะนอกจากผู้เข้าอบรมจะได้ความรู้ ความเพลิดเพลินแล้ว ยังทำให้ผู้เข้าอบรมมีจิตใจที่สงบนิ่ง และมีสมาธิมากขึ้น

๑๒. สรุปผลการประเมินการดำเนินงานโครงการ

๑๒.๑ เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์

ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ (ร้อยละ ๑๐๐)

ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ร้อยละ ๖๐ – ร้อยละ ๙๙

ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ต่ำกว่า ๖๐ %

๑๒.๒ เปรียบเทียบกับเป้าหมาย

สูงกว่าเป้าหมาย เพราะ

เป้าหมาย (ร้อยละ ๑๐๐)

ร้อยละ ๖๐ - ร้อยละ ๙๙ ของเป้าหมาย

ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐ ของเป้าหมาย

หมายเหตุ การรายงานผลโครงการให้จัดทำเป็นรูปเล่มรายงานให้เรียบร้อย โดยเอกสารประกอบการ
รายงานมีดังนี้

๑. รายงานผลโครงการตามแบบฟอร์ม
๒. หลักฐานการใช้จ่ายเงินโครงการตามรายการที่ได้รับอนุมัติ
๓. ภาพประกอบการรายงานผลโครงการ และบรรยายใต้ภาพให้เรียบร้อย
๔. เอกสารอื่นๆ ตามความเหมาะสม แบบรายงานผล

(ลงชื่อ).....ผู้รายงาน

(นางสาวพัชรี นุ่นรอด)

ตำแหน่ง นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ

วันที่ ๑๐ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

โทรศัพท์ ๐๗๕-๘๔๕๑๓๕, ๐๙๗-๙๒๓๕๔๙๖

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คน
พิการ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

ตำแหน่ง

วันที่..... เดือน พ.ศ.